

Glavni poudarek konference je bil na predstavitvi novega priročnika *Strategija kulturnih virov za regionalni razvoj*, ki smo ga pripravili vsi partnerji. Povzema metodologijo, po kateri v Štajerskem Vulkanlandu že vrsto let uspešno delujejo in razvijajo svoje potencialne. Pri omenjenem projektu smo ta vzdržno usmerjen pristop preskušali v praksi tudi drugi partnerji iz Srednje Evrope. Rezultati projekta so zelo dobri in konkretni, predvsem pa imajo velike možnosti, da se tudi dolgoročno uresničijo. Pri metodologiji je pomembno, da poudarja spretnosti in znanja, na katere smo lahko ponosni in ki so za regije enkratne. Priročnik je namenjen informiranju in usmerjanju vsakogar, ki se želi ukvarjati z ohranjanjem, revitalizacijo in razvojem regij. Priročnik lahko z opisom metod in orodji pomaga vsem zainteresiranim, da čim boljše izkoristijo kulturne vire svojega območja, s čimer bodo prispevali k večji privlačnosti in konkurenčnosti posameznikov in širših območij, kjer živijo in delujejo. Metodologija ovrednotenja kulturnih virov temelji na nesnovni dediščini in je, na kratko, sestavljena iz več korakov, ki jih lahko vedno znova ponavljamo z novimi izbranimi prioritetskimi projekti:

1. korak: Spoznavanje nesnovne dediščine.
2. korak: Oblikovanje prednostnih nalog, strategije in dolgoročne vizije.
3. korak: Načrtovanje procesa izvedbe postavljenih prednostnih nalog in ciljev.
4. korak: Izvedba posamičnih aktivnosti in postopno uresničevanje valorizacije (osveščanje, motivacija ljudi, upravljanje znanja, mreženje).
5. korak: Prenos odgovornosti na posameznike (zagotavljanje trajnosti).

Priročnik je v angleškem jeziku v elektronski obliki (Spletni vir 4), v tiskani obliki pa ga lahko dobite na sedežu Razvojnega centra Srca Slovenije.

Ob konferenci so potekali tudi ogledi dobrih praks. Udeleženci smo spoznali razvojno zgodbo Štajerskega Vulkanlanda. Navduhujoče je zlasti to, kako dobro poznajo svoje lastne potencialne in se med seboj povezujejo. Celotna ponudba območja Štajerski Vulkanland namreč temelji na danostih v neposrednem okolju in ljudeh – njihovi skupni produkti so tako povezani z lokalno kulinarijo, gozdovi, rokodelstvom, zdravjem ljudi itn., vse skupaj pa promovirajo tudi z različnimi tematskimi prireditvami (Spletni vir 5). Udeleženci mednarodne konference smo si ogledali vinsko klet Vinothek Klöch, holistični center zdravja zakoncev Kirchengast ter enega izmed vrtov s cveticami, ki jih lastnica Sabine Putz inovativno predeluje v različne marmelade in namaze.

Literatura

BOKAL, Mija: Nesnovna dediščina šteje! *Glasnik SED* 52/1–4, 2012, 159–160.

BOKAL, Mija idr.: *Ustvarjeno s srcem. Rokodelci Srca Slovenije*. Litija: Razvojni center Srca Slovenije, 2014 (dostopno na: <http://www.razvoj.si/UserFiles/File/Publikacije/Brosura-rokodelci-04-2014.pdf>).

Spletni viri

Spletni vir 1: Mreža rokodelcev Srca Slovenije; <http://www.razvoj.si/index.php?lng=sl&t=projekti&id=1911>, 17. 10. 2014.

Spletni vir 2: Mreža rokodelcev; <http://www.srece-slovenije.si/podjetnistvo/mrezarokodelcev>, 17. 10. 2014.

Spletni vir 3: Cultural Capital Counts – Vrednotenje nesnovne kulturne dediščine; <http://www.razvoj.si/index.php?lng=sl&t=projekti&category=izvedeni&id=982>, 17. 10. 2014.

Spletni vir 4: Cultural Resources Strategy for Sustainable Regional Development: The CCC Method; http://www.culturalcapitalcounts.eu/images/pdf/CRS_web.pdf, 17. 10. 2014.

Spletni vir 5: Steirische Vulkanland; <http://www.vulkanland.at>, 17. 10. 2014.

SLOVENSKI LINGVISTIČNI ATLAS 2 – ZAKLADNICA GRADIVA, ZANIMIVEGA ZA ETNOLOGE

Slovenski lingvistični atlas (SLA) 2, ki nastaja v Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU, je le nekaj mesecev pred izidom. Enako kot prvi zvezek, ki je izšel leta 2012 z letnico 2011 in je obravnaval besedje iz pomenskega polja »človek«, bo po vsebini besedni atlas, ki bo narečno besedje za okrog sto knjižnih iztočnic, ožje vezanih na pomensko polje »kmetija«, prikazoval na kartah, opremljenih z jezikoslovnimi komentarji.

SLA 2 nastaja v okviru projekta »Materialna kulturna dediščina v slovenskih narečjih« in bo prinesel v jezikoslovni luči interpretirano etnološko zanimivo predmetnost iz vseh pokrajin slovenskega jezikovnega prostora, ki je v SLA 2 zastopan s 417 krajevnimi govori, razporejenimi v in zunaj meja Slovenije.

Gradivo za SLA 2 je bilo zbrano z anketno metodo, tj. z vpra-

šanji iz veliko obširnejšega vprašalnika za *Slovenski lingvistični atlas*, in sicer v času od sredine 20. stoletja do leta 2014, ko so nastali še zadnji zapisi predvsem v obrobni, večinoma zamejskih krajih. Ker želimo s pričujočim prispevkom predstaviti vsebino nastajajočega atlasta, bodo v nadaljevanju navedene knjižne iztočnice, za katere so narečna poimenovanja analizirana v SLA 2, hkrati pa bo v prispevku v oklepaju ob iztočnici podano še v fonetični transkripciji zapisano ponazarjalno gradivo, zbrano v Prekmurju (točka T387 Cankova). Za eno iztočnico – V143B škopnica – bo prikazana delovna različica jezikovne karte s komentarjem.

V SLA 2 je analizirano narečno besedje za prostore in opremo v kmečki hiši ter za posamična gospodarska poslopja in njihove dele oz. za »opremo« kmečkega dvorišča. Vprašanja so večino-

* Dr. Mojca Horvat, prof. sloven., asistentka z doktoratom, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, 1000 Ljubljana, Novi trg 2, Mojca.Horvat@zrc-sazu.si.

ma onomaziološka (v posamezni raziskovalni točki se išče poimenovanje za določen pomen), in sicer za naslednje pojme: *kmetija* (g'rünt), *hiša* ('xiža), *slaba hiša* ('kučica), *dnevna soba (hiša)* ('kujña), *soba*, *v katero je vhod iz dnevne sobe (hiše)* ('xižica), *spalnica* ('xiža, p'rē:igña 'xiža), *čumnata* ('xižica, 'zā:gña 'xiža, 'kā:mrica), *pograd v koči (l)*, *rjuha* ('přt), *blazina* ('tu:xña), *blazina čez celo posteljo* ('dēka 'tanka odeja', 'mōdroc 'na njem se je ležalo', st'rō:žok 'na njem se je ležalo – s polnilom' iz koruznega ličja'), *brisača* (b'g'sača), *cunja* ('küńska 'čōta, sal'vęt), *izba/ispa (l)*, *podstrešna soba* (podst'rē:ijña 'xiža), *podstrešje* ('pōt, na 'pō:udj), *stopnice* (s'tube), *kuhinja* ('kujña), *štedilnik* ('šporet), *peč* ('pe:ič), *ognjišče* (ōg'nišče), *burkle* ('rā:gļce), *lonc* ('pisker), *kotel* ('kōteu), *žlica* (ž'lica), *vilice* ('rāšuska), *nož* ('noš), *žepni nož* ('nožec 'žepni, zložljiv', 'pipaš 'zakriviljen nož'), *britev* (za brijte) (b'ri:itva), *vedro* ('ve:īdra), *kad* ('kāt), *shramba* (š'pā:js), *klet a) za shranjevanje krompirja* (k'lē:it), *b) za shranjevanje vina* (pev'nica), *okno* ('ōkña), *vrata* (d'vāri), *podboj a) leseni okvir pri vratih* ('tirš'tuk), *b) kamniti okvir pri vratih* (g'vō:lp), *duri* (d'vāri), *ključ* (k'lū:ič), *kljuka* (k'lūka), *tla* ('pōt), *strop* (st'rōp, pla'fōn), *stena a) vmesna notranja stena v hiši* ('stē:ina), *b) zunanji zidovi hiše* ('stē:ina, 'zi:it 'če je iz opeke'), *streha* (st'rēja), *opeka a) zidna* ('cigeu), *b) strešna* ('cigeu), *omet* (ō'met, 'mōrt 'kar se nanaša z zidarsko žlico'), *slama* (s'lāma), *škopa* (slama za pokrivanje strehe) (slamn'jā:k, 'cō:ūpanje), *steklo a) splošni izraz* (g'lāš), *b) šipa* (glā'žojna), *hlev a) za krave* (k'rā:vža š'tāla), *b) za ovce* (l), *c) za svinje* (s'vinske š'talce), *kurnica* ('kürnjek, kōkōšn'jā:k), *skedenj* ('gümla, š'kägāñ), *petra* ('pā:rma 'prostor ob skednju, kjer so shranjevali seno, slamo'), *gumno* ('gümla), *stranišče* (šak'rē:it, 'ha:izl), *gnoj* (g'noj, gnō'jišče), *studenc* (v'rētina), *vodnjak* (s'tūdāñac), *korito a) za vodo* (kō'pānja), *b) za prašiče* (kō'pānja), *tnalo* (kos lesa, na katerem sekajo drva) (š'tor), *sekira* (se'kera), *toporišče* (š'tū:ū), *drva* (drva), *butara* (nasekano dračje ali vejevje, povezano v snop) ('pūšēu), *poleno* (pō'lāno), *čebelnjak* (čebeln'jā:k, 'pā:ñ 'košare, v katerih so čebele'), *satovje* ('sā:tje), *vosek* ('vō:ūsek), *droži* (dō'mā:čī k'vā:s), *brenta* ('pūta), *koš* (křb'lāča 'košara iz vej', kř'būla 'majhna košara brez ročaja, pletena iz slame'), *oprtni koš* ('pūta), *jerbas* (nizka, široka košara) (křb'lāča), *dera* (l), *lesa* (za sušenje sadja) (l), *palica* ('pālca), *vrt a) sadni* ('ōgrat), *b) za zelenjavo in rože* (grē'dē:ī), *greda* (grē:īda), *hlod* ('dāblo), *deska a) splošno* (b'lānja), *b) tanka deska* ('lāta), *c) debela deska* (t'rā:m), *dleto* (d'lēto), *sveder* (s'vędär), *mlin* (m'li:in); glagolska vprašanja → *cepiti* (drva na drobno) ('kā:lati), *sekati* ('sēkatī), *žagati* ('žagati) in *tesati* ('tāsati). Nekaj vprašanj je semazioloških, kjer se za določeno knjižno iztočnico sprašuje, ali ta v narečjih obstaja in kakšen je tam njen pomen. Te iztočnice so: *čumnata*, *izba/ispa*, *skedenj*, *petra*, *tnalo*, *cepiti* (drva na drobno), *sekati*, *droži*, *dera* in *blazina*.

Metodološko SLA 2 sledi načelom, izoblikovanim v prvem zvezku SLA, in sicer je narečno gradivo prostorsko prikazano na t. i. besednih jezikovnih kartah in interpretirano v strukturno enotnih komentarjih. V prvem razdelku »Gradivo« je natančno razložen pomen na karti predstavljenega narečnega besedja, navedeno je predvsem arealno strnjeno besedje, prav tako pa so zapisana morebitna dodatna pojasnila zapisovalcev. V drugem razdelku »Morfološka analiza« je predstavljena morfemska zgradba poknjizenih oblik kartiranih leksemov v praslovanski izrazni podobi, ki na skupni imenovalc postavlja glasoslovno močno diferencirano narečno gradivo. V razdelku »Posebnosti

kartiranja« so pojasnjeni odmiki od splošnih kartografskih načel za posamično karto, posebej pa so poudarjena poimenovanja, ki so zapisana kot enkratnice, enkratne besedne zveze, opisna poimenovanja in nekartirano oz. nerelevantno gradivo. Pri interpretaciji gradiva ob jezikoslovni literaturi (stalni repertoar je naveden v seznamu vse uporabljene literature) uporabljamo tudi literaturo drugih ved, zlasti etnologije, zgodovine in drugih ved o kulturi, ki je navedena pri vsakem komentarju posebej v razdelku »Uporabljena dodatna literatura«. V zadnjem razdelku »Primerjaj« je opozorjeno na tiste komentarje iz SLA, ki obravnavajo iste lekseme kot obravnavano vprašanje, hkrati pa je v tem razdelku postavljena povezava še z drugimi jezikovnimi atlasi, ki zajemajo večji ali manjši del slovenskega jezikovnega prostora: *Slovanski lingvistični atlas*, *Evropski lingvistični atlas*, *Slovenski dialektološki leksikalni atlas slovenske Istre*, *Atlas italijanskega jezika*, *Furlanski zgodovinski, jezikovni in etnološki atlas ter Hrvaški jezikovni atlas*. Novost v primerjavi s prvim zvezkom je dodano slikovno gradivo (predvidoma risbe), ki obravnavani denotat še dodatno ponazarja.

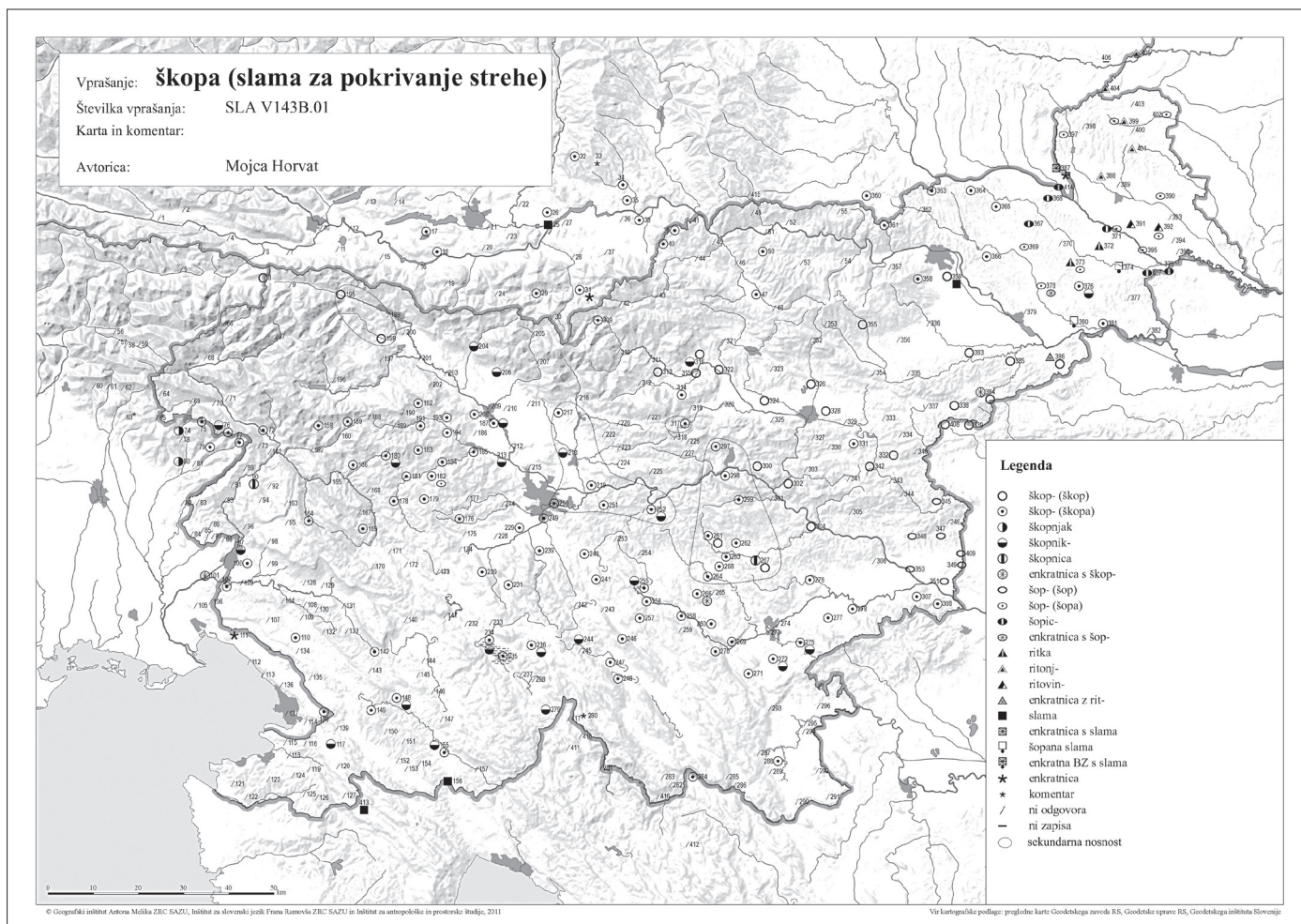
Primer komentarja h karti iz SLA 2 za vprašanje V143B škopa

1. Gradivo

V Ramovševi vprašalnici, po kateri se je gradivo pridobivalo do leta 1961, vprašanja za *škopo* ni bilo, pač pa je tam bilo le vprašanje V143 *slama*, s katerim se je iskalo poimenovanja za pomen 'posušena stebela in listi omlatenega žita', povezava te predmetnosti s kmečko hišo oz. s streho pa je razvidna iz uvrščenosti vprašanja v razdelek II. *Hiša*. Vprašanje V143B *škopa* je bilo v vprašalnico uvrščeno šele po preureditvi, tako gradiva za kartirani (pod)pomen v govorih, ki so bili raziskovani s pomočjo Ramovševe vprašalnice, ni, prav tako pa gradiva ni v točkah, kjer slamatih streh ne poznajo (na to eksplicitno opozarjajo komentarji zapisovalcev v točkah T030 Bela – Vellach, T082 Mirnik – Mernico, T129 Ajdovščina in T198 Zgornje Gorje, čeprav takih streh niso poznali tudi drugod, kjer v zapisanem gradivu o tem nimamo podatka).

Za pomen 'snop urejene slame za pokrivanje streh' oz. 'snop poravnane, otepe ne ali ročno omlatene ržene in pšenične slame za prekrivanje streh' (SEL: 607), knj. *škopa* (ō), se v največ govorih uporablja poimenovanje *škopa* (ta v govoru T185 Pungert pomeni tudi 'drobno zrezano slamo za krmo'), ponekod v mn. obliki *škope* oz. v moškospolski različici *škop* oz. *škopi* (v T261 Tihoboj s pomensko označbo 'zvezano'), redkejšje pa so tvorjenke *škopnica*, *škopnjak*, *škoplje* in *škopnik*, slednji se pogosto pojavlja kot dvojnica ob *škopi* in v T252 Zgornja Jablanica pomeni 'snopi škope', v T275 Gabrje pa 'snop slame'. Časovna različica *šopa* in njena moškospolska različica *šop*, ki sta bili v narečja prevzeti kasneje kot *škop* in *škopa*, sta v narečjih redkejši, s tvorjenkama *šopica* in *šopnjak* sta prostorsko vezani na narečja severno od Save, leksem *šopa* ima v T373 Bučkovci pomensko označbo 'povezano – iz ene šope se naredi dvanajst ritk', v T399 Gornji Petrovci pa oznako 'veliki snopi.' Leksemi s korenomo *ritso* zapisani v panonski narečni skupini, pogostejše je poimenovanje *ritonja*, redkejšje *ritovina*, posamično sta zapisani še *ritka* (v T373 Bučkovci s pomensko označbo 'razvezana, pripravljena za pokrivanje') in *ritek*. Poleg enobesednih poimenovanj sta zapisani še večbesedni, tj. *šopana/škopana slama*.

Primer karte iz SLA 2 – V143B škopa.

Avtorica: Mojca Horvat.

2. Morfološka analiza

škop- (škop) < *(škop)-ъ ← stvnem. *scoup* 'snop, otep slame', srvnem. *scoub* 'šop, sveženj, otep slame', nem. *Schaub* 'isto'; s sekundarno nazalizacijo *škomp* v točkah T195, T198, T267

škop- (škopa) < *(škop)- ← stvnem. *scoup*; s sekundarno nazalizacijo *škomp*a v točkah T217, T219, T250, T251, T252, T261–T264, T266, T267, T268–T271, T297, T298, T299, dalje glej *škop*

škopnjak < *(škop)-ън-ак-ъ ← stvnem. *scoup*, dalje glej *škop*

škopnik- < *(škop)-ън-ик- ← stvnem. *scoup*; s sekundarno nazalizacijo *škompnik* v točki T218, dalje glej *škop*

škopnica < *(škop)-ън-и-а ← stvnem. *scoup*; s sekundarno nazalizacijo *škompnica* v T267, dalje glej *škop*

škoponica < *(škop)-а-н-и-а < *(škop)-а-ти ← stvnem. *scoup*, dalje glej *škop*

škopek < *(škop)-ък-ъ ← stvnem. *scoup*, dalje glej *škop*

škopje < *(škop)-ъј-е ← stvnem. *scoup*, dalje glej *škop*

škoplj- < *(škop)-ъл-ъ/*(škop)-ел-ъ ← stvnem. *scoup*, dalje glej *škop*

šop- (šop) < *(šop)- ← stvnem. **schoup(e)* ← stvnem. *scoup* oz. *scoupe*

šop- (šopa) < *(šop)- ← stvnem. **schoup(e)*, dalje glej *šop*

šopnjak < *(šop)-ън-ак-ъ ← *(šop)-ъ ← stvnem. **schoup(e)*, dalje glej *šop*

šopic- < *(šop)-и- ← *(šop)-а ← stvnem. **schoup(e)*, dalje glej *šop*

ritka < *rit-ък-а ← *rit-ъ 'rit'

ritek < *rit-ък-ъ

ritka < *rit-ък-а

ritovin- < *rit-ov-in-

ritonj- < *rit-on-

slama < *solm-a 'bilka, slama'

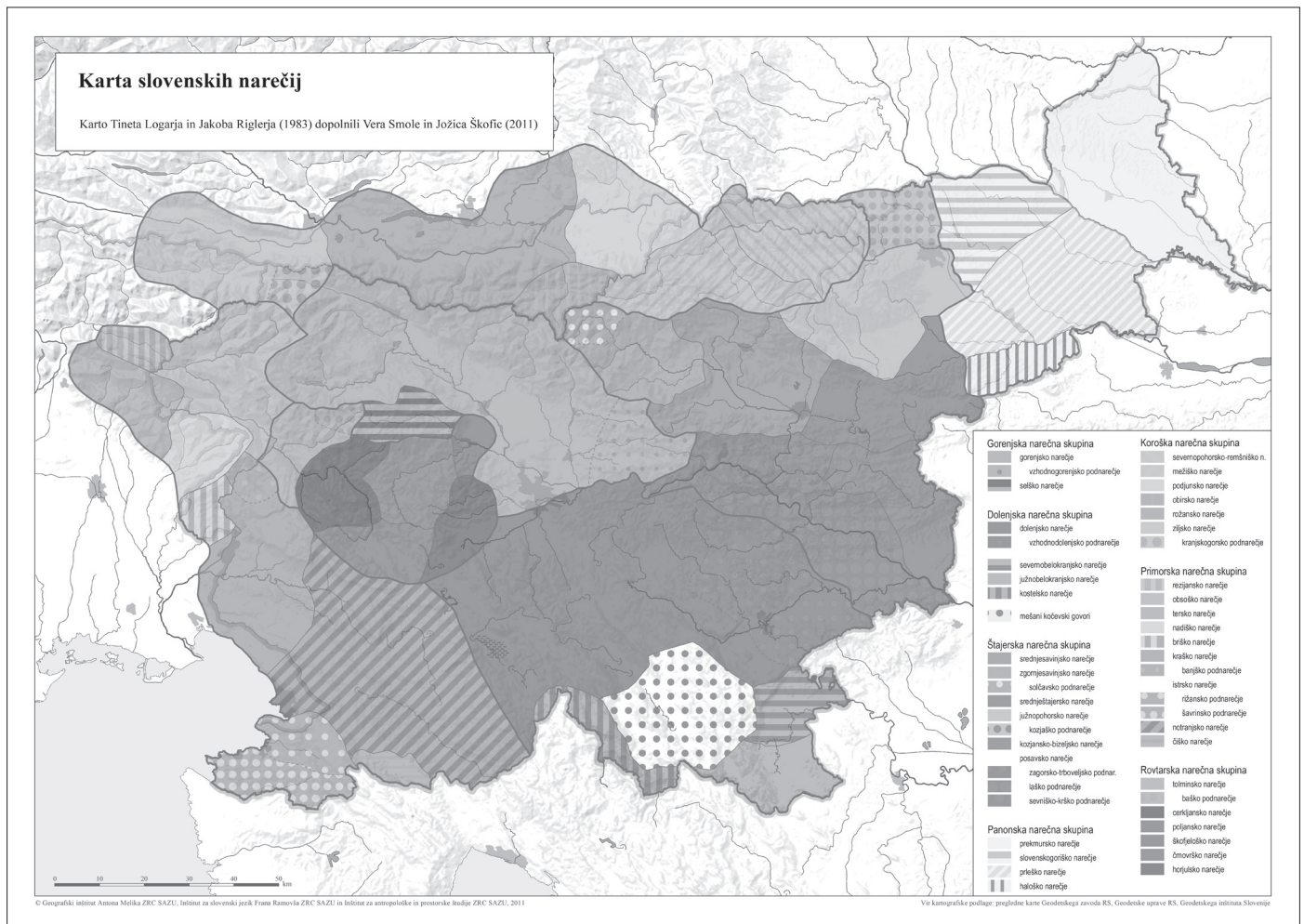
slamnjak < *solm-ън-ак-ъ ← *solm-a 'bilka, slama'

škopana slama < *(škop)-а-н-а-(j-а) solm-a ← *(škop)-ъ (← dalje glej *škop*) + *solm-a

šopana slama < *(šop)-а-н-а-(j-а) solm-a ← *(šop)-ъ (← dalje glej *šop*) + *solm-a

fratna < nejasno, morda v zvezi s *frata* ← kor. nem. *frate* 'poseka, jasa', srvnem. *vrete*, *vrate* 'ogor, goličava'

copanje < nejasno, morda v zvezi s *(copan-)ъ 'podolžni tram pri vozu' ← bav.-nem. *Zugbaum* (Koletnik 2008, Novak 1996)

3. Posebnosti kartiranja

Pojav sekundarne nosnosti je na karti prikazan z izofono. Kot enkratnice so kartirani leksemi *copanje* v T387, *fratna* v T031 in *lesa* v T111, pri čemer je zadnji leksem morda pomensko nerelevanten (zaradi odsotnosti pomenskih označb tega ni mogoče z gotovostjo potrditi).

Kot enkratnice s *škop-* so na karti prikazani leksemi *škoplj* v T101, *škopek* v T266 in *škopanica* v T384, kot enkratnica s *šop-* je kartiran leksem *šopnjak* v T378, kot enkratnica z *rit-* leksem *ritek*, kot enkratnica s *slama* pa leksem *slamnjak* v T387.

Kot enkratna besedna zveza s *slama* je kartiran leksem *škopana slama* v T187.

Kot tretji odgovor v posamezni točki so z znakom za komentar kartirani leksemi *škopje* v T266, T187 *škopana slama* in *škopnica* v T267. Z znakom za komentar je zaradi pomenske nerelevantnosti prikazan tudi leksem *slamnata streha* v T033.

Kot nerelevanten odgovor je kartirano poimenovanje *grižjola* 'trstika' v T063.

4. Uporabljena dodatna literatura

Baš, Angelos, idr.: *Slovenski etnološki leksikon*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2004.

Koletnik, Mihaela: *Panonsko lončarsko in kmetijsko izrazje ter druge dialektološke razprave*. Maribor: Mednarodna založba

Oddelka za slovanske jezike in književnosti, 2008 (Mednarodna knjižna zbirka Zora; 60).

Novak, Franc, Novak, Vilko: *Slovar beltinskega prekmurskega govora*. Murska Sobota: Pomurska založba, 2009.³

5. Primerjaj

SLA: V143A *slama*; OLA: /; ALE: /; SDLA-SI: /; ALI: /; ASLEF: /; HJA: /

Nastajajoči *Slovenski lingvistični atlas 2 – Kmetija* bo z analizo pestrega zbira narečnega besedja iz pomenskega polja »kmetija« obogatil jezikoslovčevu in nejezikoslovčevu védenje o poimenovanjih za tematsko zaokroženi del materialne kulturne dediščine slovenskega kulturnega prostora in s tem odprl možnosti za nove jezikoslovne, etnološke, zgodovinske, kulturološke in interdisciplinarne študije.